Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

DACĂ STRADA BEALE AR PUTEA VORBI

JAMES BALDWIN

Traducere de Elena Marcu

BLACK BUTTON BOOKS

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

1

SUFLETUL MI-E TULBURE

Mă privesc în oglindă. Știu că am fost botezată Clementine, așa că ar avea sens ca oamenii să-mi spună Clem sau, dacă mă gândesc mai bine, chiar Clementine, având în vedere că ăsta e numele meu: dar nu-mi spun așa. Oamenii îmi spun Tish. Bănuiesc că și asta are sens. Sunt obosită și încep să cred că tot ce s-a întâmplat are sens. Adică, dacă n-ar avea sens, cum s-ar fi putut întâmpla? Dar acesta este un gând îngrozitor. Și poate lua naștere doar din probleme, probleme care nu au sens.

Azi am mers să-l văd pe Fonny. Acesta nu este numele *lui*, a fost botezat Alonzo și poate că ar avea sens ca oamenii să îi spună Lonnie. Dar nu, mereu i s-a spus Fonny. Alonzo Hunt, așa îl cheamă. Îl cunosc de când mă știu și sper să-l cunosc și de acum încolo. Dar îi spun Alonzo doar când trebuie să-i zic lucruri cu adevărat grave:

Azi i-am spus:

— Alonzo...

Și m-am privit, cu acea privire însuflețită pe care o are când îi spun pe nume. E la închisoare. Așa că iată-ne: eu pe o bancă în fața unei polițe, el pe o bancă în fața unei polițe. Și ne privim prin peretele de sticlă dintre noi. N-auzi nimic prin sticla aia, așa că folosim câte un mic receptor. Trebuie să vorbim la el. Nu știu de ce oamenii se uită mereu în pământ când vorbesc la telefon, dar o fac. Trebuie să-ți amintești să te uiți la persoana cu care vorbești.

Acum mereu în amintesc, pentru că el e la închisoare, pentru că îi iubesc ochii și pentru că de fiecare dată când îl văd, mă

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

tem că n-o să-l mai revăd niciodată. Așa că atunci când ajung acolo, ridic receptorul și îl privesc neîncetat.

Atunci când am spus „Alonzo..." s-a uitat în pământ, apoi a ridicat privirea, a zâmbit, a strâns receptorul și a așteptat.

Sper că nimeni n-a trebuit niciodată să se uite la cineva iubit printr-un perete de sticlă.

Nu am spus-o așa cum voiam să o spun. Voiam să o spun spontan ca să nu-l supăr prea tare, ca să înțeleagă că o spuneam fără vreo urmă de acuzație.

Îl cunosc. E foarte orgolios și își face multe griji, iar dacă mă gândesc mai bine, eu știu – el nu știe – că ăsta e principalul motiv pentru care e la închisoare. Deja își face prea multe griji, nu vreau să-și facă griji și din cauza mea. De fapt, nu voiam să-i spun ce trebuia să-i spun. Dar știam că trebuie să o spun. Trebuia să știe.

În plus, m-am gândit că atunci când va trece peste griji, atunci când se va întinde în pat noaptea, atunci când va fi complet singur, cufundându-se în cea mai profundă parte a lui, poate, când se va gândi la asta, se va bucura. Și poate că asta l-ar ajuta.

I-am spus:

— Alonzo, o să avem un copil.

L-am privit. Știu că am zâmbit. Chipul părea să i se scufunde sub apă. Nu l-am putut atinge. Voiam atât de mult să îl ating. Am zâmbit din nou și palma mi s-a umezit pe receptor și-apoi, pentru o clipă, nu l-am mai putut vedea, am clătinat din cap, mi s-a umezit și fața și i-am spus:

— Mă bucur. Mă bucur. Nu-ți face griji. Mă bucur.

Dar acum era departe de mine, complet singur. Am așteptat să se întoarcă. Am văzut cum îi străbate chipul: copilul *meu*? Știam că asta gândește. Nu vreau să spun că se îndoia de *mine*, dar un bărbat se gândește la asta. Iar în acele câteva clipe când

era acolo singur, departe de mine, copilul era singurul lucru real din lume, mai real decât închisoarea, mai real decât mine.

Trebuia să fi menționat: nu suntem căsătoriți. Asta contează mai mult pentru el decât pentru mine, dar înțeleg cum se simte. Urma să ne căsătorim, apoi a intrat la închisoare.

Fonny are douăzeci și doi de ani. Eu, nouăsprezece.

A pus o întrebare ridicolă:

— Ești sigură?

— Nu, nu-s sigură. Vreau să mă joc cu mintea ta.

Apoi a zâmbit. A zâmbit pentru că atunci și-a dat seama.

— Ce-o să facem? m-a întrebat ca un băiețel.

— Păi, doar n-o să-l înecăm. Așa că probabil o să-l creștem.

Fonny și-a lăsat capul pe spate și a râs, a râs până i-au dat lacrimile. Așa că atunci am simțit că prima parte, cea de care mă temusem atât de tare, avea să fie în regulă.

— I-ai spus lui Frank? m-a întrebat.

Frank e tatăl lui.

— Nu încă, am răspuns.

— Le-ai spus alor tăi?

— Nu încă, dar lasă-i pe ei. Voiam să-ți spun ție primul.

— Ai dreptate. Un copil, a spus.

M-a privit, apoi a lăsat ochii în pământ.

— Pe bune, ce-o să faci?

— O să fac ce-am făcut și până acum... O să muncesc până-n luna a noua. Și-apoi mama și soră-mea or să aibă grijă de mine. Nu tre' să-ți faci griji. Și oricum te scoatem de-aici până atunci.

— Ești sigură? a întrebat cu un zâmbet anemic.

— Normal că sunt sigură. Întotdeauna sunt sigură.

Știu la ce se gândește, dar nu-mi pot da voie să mă gândesc și eu la asta, nu acum cât îl privesc. *Trebuie* să fiu sigură.

Bărbatul s-a apropiat de Fonny, trebuia să plece. Fonny a zâmbit și a ridicat pumnul, așa cum face de fiecare dată, am strâns și eu pumnul și m-am ridicat în picioare. De fiecare dată

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

când îl văd aici, sunt, cumva, surprinsă de cât de înalt este. Desigur, a slăbit și poate că asta îl face să pară și mai înalt.

S-a întors cu spatele și a ieșit pe o ușă, iar ușa s-a închis în urma lui.

Am amețit. Nu mâncasem mai nimic toată ziua și se făcea târziu.

Am ieșit pe coridoarele alea mari și late pe care am ajuns să le urăsc, coridoare mai late decât deșertul Sahara. Sahara nu e niciodată pustie; acele coridoare nu sunt niciodată pustii. Dacă traversezi deșertul Sahara și te prăbușești, vulturii îți dau târcoale, mirosindu-ți, simțindu-ți moartea. Coboară tot mai jos, așteaptă. Știu. Știu exact când carnea e gata, când sufletul nu mai poate riposta. Săracii traversează neîncetat Sahara. Iar avocații din oficiu și toți cei de-aici le dau târcoale săracilor exact la fel ca vulturii. Nu sunt mai bogați decât săracii, firește, de aceea au devenit vulturi, necrofagi, gunoieri obsceni, și mă refer și la negrii care, din multe puncte de vedere, sunt și mai răi. Cred că mie mi-ar fi rușine. Dar a trebuit să mă gândesc la asta și acum cred că poate nu mi-ar fi. Nu-mi pot închipui ce n-aș face ca să-l scot pe Fonny din închisoare. Aici, n-am întâlnit niciun fel de rușine, decât rușinea pe care o simt eu, rușinea femeilor de culoare care muncesc din greu și îmi spun „fata mamii", rușinea portoricanelor mândre care nu înțeleg ce s-a întâmplat – dintre cei care le vorbesc, nimeni nu vorbește spaniolă – și le e rușine că cei pe care-i iubesc sunt la închisoare. Dar nu trebuie să le fie rușine. Celor responsabili de aceste arestări ar trebui să le fie rușine.

Nu mi-e rușine cu Fonny. De fapt, sunt chiar mândră. E bărbat. Îți dai seama după felul în care a reacționat la toată mizeria asta că e bărbat. Recunosc, uneori mi-e frică, nimeni nu poate suporta la nesfârșit tot rahatul cu care se aruncă în noi. Dar trebuie să-ți pui în cap să trăiești fiecare zi în parte. Dacă

gândești în perspectivă, dacă încerci măcar să gândești în perspectivă, n-o să supraviețuiești.

Uneori iau metroul spre casă, alteori autobuzul. Astăzi am luat autobuzul pentru că drumul durează puțin mai mult și mi se învârteau multe gânduri în cap.

Problemele au un efect straniu asupra minții. Nu știu cum să explic asta. Zilele trec și pare că auzi oamenii, pare că le vorbești și pare că îți faci treaba la muncă sau, cel puțin, treaba pare făcută, dar, de fapt, n-ai văzut și n-ai auzit nimic, iar dacă cineva te întreabă ce ai făcut în ziua respectivă trebuie să te gândești o vreme înainte să poți răspunde. Dar în același timp, poate chiar în aceeași zi – și asta e partea greu de explicat –, vezi oamenii ca și cum i-ai vedea pentru prima dată. Strălucesc precum tăișul unei lame. Poate pentru că vezi oamenii altfel decât îi vedeai înainte să înceapă problemele. Poate că îți pui mai multe întrebări în legătură cu ei, dar altfel de întrebări, și asta îi face foarte străini pentru tine. Poate că ești paralizată de frică pentru că nu știi dacă te mai poți bizui pe ei.

Și chiar dacă și-ar dori să facă ceva, ce-ar putea face? Nu le pot spune celor din autobuz: „Fonny are probleme, e la închisoare – ce-ar putea spune oricine din autobuzul ăsta dacă ar afla chiar din gura mea că iubesc pe cineva care e la închisoare? –, iar eu știu că nu a comis nicio infracțiune și că e un om minunat, vă rog ajutați-mă să-l scot de acolo. Ce-ar putea spune orice om din autobuz? Ce-ai spune tu? Nu le pot spune nici că o să păstrez acest copil și că mi-e teamă, că nu vreau să i se întâmple nimic rău tatălui copilului meu, Doamne, te rog nu-l lăsa să moară în închisoare, te rog! Nu poți spune aceste lucruri. Iar asta înseamnă, de fapt, că nu poți spune nimic. Problemele înseamnă singurătate. Te așezi pe scaun și te uiți pe geam și te întrebi dacă îți vei petrece tot restul vieții pe drum, în acest autobuz. Și dacă da, ce se va întâmpla cu copilul tău? Ce se va întâmpla cu Fonny?

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

Iar dacă mi-a plăcut vreodată orașul, acum nu-mi mai place. Dacă ies cu bine din asta, dacă ieșim cu bine din asta, jur că nu mai pun piciorul în centrul New York-ului.

Poate că mi-a plăcut, demult, când tata ne aducea pe mine și pe soră-mea aici și ne uitam la oameni și la clădiri și ne arăta diferite obiective, iar apoi ne opream în Battery Park să mâncăm înghețată și hotdogi. Acelea erau vremuri frumoase, iar noi eram mereu fericite, însă datorită tatei, nu datorită orașului. Pentru că știam că tata ne iubea. Iar acum, pot spune cu certitudine că orașul nu ne iubea. Ne priveau de parcă eram zebre, și știi cum e: unora le plac zebrele, altora nu. Dar pe zebre nu le întreabă nimeni.

Este adevărat că nu am fost în multe alte orașe, doar la Philadelphia și la Albany, dar jur că New York pare să fie unul dintre cele mai urâte și mai murdare orașe din lume. Trebuie că are cele mai urâte clădiri și cei mai răi oameni. Trebuie că are cei mai proști polițiști. Dacă există vreun loc mai rău, trebuie să fie atât de aproape de iad încât simți miros de oameni sfârâind. Și, dacă mă gândesc mai bine, exact așa miroase New York-ul vara.

L-am cunoscut pe Fonny pe străzile acestui oraș. Eu eram mică, el, nu chiar atât de mic. Eu aveam în jur de șase ani și el în jur de nouă. Locuiau peste drum el și familia lui: mama lui, două surori mai mari și tatăl său, iar tatăl său avea un atelier de croitorie. Privind în urmă, mă întreb *pentru* cine lucra în atelier. Nu cunoșteam pe nimeni care să aibă destui bani ca să-și facă hainele la croitor, poate doar o dată la nu știu cât timp. Dar nu cred că *noi* i-am fi putut ține atelierul în viață. Desigur, așa cum mi s-a spus, cei de culoare nu mai erau atât de săraci ca atunci când mama și tata încercau să se pună pe picioare. Nu erau la fel de săraci cum fuseserăm în sud. Dar eram destul de săraci și încă mai suntem.

Nu l-am remarcat pe Fonny până când nu ne-am luat la bătaie odată, după ore. Bătaia nu avusese nimic de-a face cu mine și cu Fonny. Aveam o prietenă, Geneva, o fată zgomotoasă, grosolană, cu părul strâns împletit pe cap, cu genunchi mari și cenușii, cu picioare lungi și tălpi late. Mereu intra în câte-o belea. Evident, era prietena mea cea mai bună, de vreme ce eu nu intram niciodată în nicio belea. Eram slăbănoagă și fricoasă, așa că mă țineam după ea și mă băgam în toate încurcăturile *ei*. Nimeni altcineva nu mă voia și *e limpede* că nimeni altcineva nu o voia pe ea. Îmi spusese că nu îl poate suferi pe Fonny. De fiecare dată când se uita la el, i se întorcea stomacul pe dos. Mereu îmi spunea cât de urât i se părea, cu pielea lui cenușie ca un cartof ud, cu ochii de chinez, cu părul umflat și buzele alea groase. Cu paranteze între picioare și monturi groase, cu fundul proeminent de parcă mama lui era o gorilă. Fusesem de acord cu ea pentru că trebuia, dar nu credeam că arăta chiar atât de rău. Îmi plăceau ochii lui și, ca să fiu sinceră, mă gândeam că dacă în China așa au oamenii ochii, nu m-ar fi deranjat să merg acolo. Nu văzusem niciodată o gorilă, așa că fundul lui mi se părea foarte normal, și dacă mă gândesc mai bine, nu era la fel de mare ca fundul Genevei și doar mai târziu am observat că, într-adevăr, avea o mică paranteză între picioare. Dar Geneva îl provoca mereu pe Fonny. Nu cred că a băgat-o în seamă vreodată. Era prea ocupat să stea cu prietenii lui care erau cei mai răi băieți de pe stradă. Veneau mereu cu hainele rupte, sângerând, plini de cucuie și, chiar înainte de acea bătaie, Fonny își pierduse un dinte.

Fonny avea un prieten pe nume Daniel, un băiat robust de culoare care avea o treabă cu Geneva, la fel cum avea și Geneva cu Fonny. Nu-mi amintesc cum a început, dar, dintr-o dată, Geneva și Daniel se rostogoleau pe jos, eu încercam să-l trag pe Daniel de deasupra ei, iar Fonny trăgea de mine. M-am întors și l-am lovit cu ce mi-a venit la mână, ceva scos din tomberon.

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

Era doar un băț, dar avea un cui. Cuiul l-a zgâriat pe obraz, i-a rupt pielea și sângele a început să picure. Nu-mi venea să-mi cred ochilor, mi-era atât de frică. Fonny și-a dus mâna la obraz, apoi m-a privit, apoi și-a privit mâna, iar mie nu mi-a trecut prin cap decât să arunc bățul și să fug. Fonny a fugit după mine și, ca să înrăutățească lucrurile, Geneva a văzut sângele și a început să zbiere că l-am omorât, l-am omorât! Fonny m-a prins imediat, m-a înșfăcat strâns și m-a scuipat prin gaura unde fusese dintele. M-a nimerit chiar pe gură și – atât de tare m-a umilit, cred – pentru că nu mă lovise, nu mă rănise și poate pentru că am simțit ce nu făcuse, am început să țip și să plâng. Cumva e amuzant. Poate că viața mea s-a schimbat chiar în acel moment în care Fonny m-a scuipat în gură. Geneva și Daniel, care începuseră toată chestia asta, și care nu aveau nici măcar o zgârietură, au început amândoi să țipe la mine. Geneva a spus că sigur îl omorâsem, da, îl omorâsem, oamenilor li se încleșta maxilarul și mureau de la cuie ruginite. Iar Daniel a spus că da, și el știa, că avusese un unchi care murise exact la fel. Fonny asculta toate astea în timp ce sângele continua să-i picure de pe obraz, iar eu continuam să plâng. Probabil că și-a dat seama până la urmă că vorbeau despre el și că era un om mort – sau un băiat mort – pentru că a început și el să plângă, iar atunci, Daniel și Geneva l-au luat între ei și au plecat lăsându-mă acolo, singură.

Câteva zile nu l-am mai văzut pe Fonny. Eram sigură că i se încleștase maxilarul și că era pe moarte. Geneva mi-a spus că de îndată ce avea să moară, adică în orice clipă, poliția avea să vină, să mă ia și să mă pună în scaunul electric. Treceam pe la atelierul de croitorie, dar totul părea ca de obicei. Domnul Hunt era acolo, cu râsul lui, cu pielea lui maroniu deschis, călcând pantaloni și spunându-i glume oricui intra în atelier – mereu era cineva în atelier – și, din când în când, doamna Hunt venea și ea. Era o femeie pocăită care nu zâmbea prea mult, și

totuși, niciunul dintre ei nu se purta de parcă fiul lor ar fi fost pe moarte.

Așa că atunci când nu l-am mai văzut pe Fonny câteva zile, am așteptat până când mi s-a părut că domnul Hunt e singur în atelierul de croitorie și m-am dus la el. Pe-atunci, domnul Hunt mă cunoștea destul de puțin, așa cum ne cunoșteam cu toții în cartier.

— Bună, Tish, ce faci? Ce fac ai tăi? a întrebat.

— Bine, domnule Hunt, i-am răspuns.

Voiam să îi spun: Ce fac *ai dumneavoastră*? Întrebare pe care o puneam mereu și pe care îmi propusesem să o pun și acum, dar n-am putut.

— Cum merge la școală? m-a întrebat după o clipă și mi s-a părut că mă privește într-un fel ciudat.

— Ăăă, bine, am spus și inima a început să-mi bată de parcă voia să-mi sară din piept.

Domnul Hunt a apăsat pe presa aia de călcat pe care o au în atelierele de croitorie, care arată ca două mese de călcat puse una peste alta, a apăsat pe ea și m-a privit pentru o clipă, a râs și-apoi a spus:

— Căpățânosul ăla de fii-miu se întoarce curând.

Am auzit ce a spus și am înțeles ceva, dar nu știam exact ce-am înțeles.

M-am îndreptat către ușa atelierului ca și cum aș fi vrut să ies și apoi m-am întors și am întrebat:

— Ce ați spus, domnule Hunt?

Domnul Hunt încă zâmbea. A ridicat presa, a întors pantalonii, sau ce călca acolo, și a spus:

— De Fonny ziceam. L-a trimis mama lui puțin la părinții ei la țară. Spune că aici intră prea des în belele.

A apăsat din nou presa.

— Nu știe încă în ce fel de belele poate să intre acolo.

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

M-a privit și a zâmbit. Când am ajuns să îi cunosc mai bine pe Fonny și pe domnul Hunt, mi-am dat seama că Fonny are zâmbetul lui.

— O să-i spun că ai trecut pe-aici, a zis.

— Să-i salutați pe toți din partea mea, i-am spus și am fugit peste drum.

Geneva era în față pe trepte și mi-a spus că arăt ca o fraieră și că era să mă și calce mașina.

M-am oprit și i-am spus:

— Ești o mincinoasă, Geneva Braithwaite. Lui Fonny nu i s-a încleștat maxilarul și nu o să moară. Iar eu n-o să ajung la închisoare. Du-te și întreabă-l pe tatăl lui.

Și apoi Geneva mi-a aruncat o privire atât de stranie, încât am urcat scările în fugă și m-am așezat pe ieșirea de incendiu, dar lângă fereastră, unde ea nu mă mai putea vedea.

Peste patru sau cinci zile s-a întors Fonny și a venit la mine în fața blocului. Nu avea nicio cicatrice. Avea două gogoși. S-a așezat pe trepte.

— Îmi pare rău că te-am scuipat în față, a spus și mi-a întins una dintre gogoși.

— Îmi pare rău că te-am lovit, i-am răspuns.

Și apoi niciunul nu a mai spus nimic. El a mâncat gogoașa lui, iar eu am mâncat-o pe a mea.

Oamenii nu cred asta despre fete și băieți la acea vârstă – oamenii nu cred multe și încep să înțeleg de ce –, dar după aceea am devenit prieteni. Sau poate, deși e cam același lucru – un alt lucru pe care oamenii nu vor să îl știe –, i-am devenit un fel de soră mai mică, iar el mi-a devenit un fel de frate mai mare. El nu le plăcea pe surorile lui, iar eu nu aveam niciun frate. Astfel, am ajuns să fim unul pentru celălalt exact ceea ce ne lipsea.

Geneva s-a supărat pe mine și a încetat să mai fie prietena mea; deși, dacă mă gândesc mai bine, fără să îmi dau seama, cred că eu am încetat să mai fiu prietena *ei*. Pentru că

acum – deși nu știam ce însemna asta – îl aveam pe Fonny. Daniel s-a supărat pe Fonny, i-a zis că e fătălău că vorbește cu fete și a încetat să mai fie prietenul lui pentru multă vreme. Ba chiar s-au bătut o dată și Fonny a mai pierdut un dinte. Cred că toți cei care-l cunoșteau pe Fonny pe-atunci s-au gândit că va crește fără niciun dinte în gură. Îmi aduc aminte că i-am spus lui Fonny că iau foarfeca mamei de sus și mă duc să-l omor pe Daniel, dar Fonny a spus că sunt fată și că n-am eu treabă cu asta.

Duminica, Fonny trebuia să meargă la biserică – și vreau să spun că *trebuia* să meargă –, deși reușea să o păcălească pe mama lui mai des decât își dădea ea seama sau mai des decât voia să își dea seama. Mama lui – mai târziu am ajuns să o cunosc mai bine și pe ea, dar o să vorbim imediat și despre asta – era, așa cum am mai spus, o femeie pocăită și, dacă nu își putea salva soțul, era al dracului de convinsă că avea să-și salveze fiul. Pentru că era fiul *ei*, nu era fiul *lor*.

Cred că de aceea Fonny era un copil atât de rău. Și cred că de aceea era atât de bun, odată ce ajungeai să îl cunoști, un om cu-adevărat bun, un bărbat cu-adevărat blând care avea ceva foarte trist, odată ce ajungeai să îl cunoști. Domnul Hunt, Frank, nu a încercat să și-l revendice, dar l-a iubit, îl iubește. Cele două surori mai mari nu erau chiar pocăite, dar ar fi putut fi cu ușurință, cu siguranță semănau cu mama lor. Așa că mai rămâneau doar Frank și Fonny. Într-un fel, Frank îl avea pe Fonny toată săptămâna și Fonny îl avea pe Frank toată săptămâna. Amândoi știau asta și de aceea Frank i-l putea ceda pe Fonny mamei sale duminica. Ceea ce Fonny făcea pe stradă era exact ceea ce Frank făcea în atelierul de croitorie și acasă. Era rău. De aceea râdea. De aceea a ținut cu dinții de atelierul său cât a putut de mult. De aceea, când Fonny a venit acasă sângerând, a putut avea grijă de el. De aceea au putut amândoi, tată și fiu, să mă iubească. Nu e chiar un mister, poate doar în sensul în